

Turystyka wiejska

Środkowo-Zachodnia Polska

Wprowadzenie

Turystyka przyrodnicza to powrót do kontaktu z naturą, a także możliwość aktywności fizycznej i wszechstronnego pobudzania zmysłów. Wywiera drogocenny kojący wpływ na nasze zdrowie psychiczne i wspiera odporność. Jest to tym bardziej cenne, jeśli zważymy na fakt, że turystyka przyrodnicza jest uprawiana w tak trudnych czasach jakie mamy obecnie. Dzięki niej, zbawienny kontakt z naturą otwiera nasz umysł na zrozumienie wagi zrównoważonego podejścia do otoczenia i nas samych.

Turystyka przyrodnicza to także ciekawy sposób poznawania regionów poprzez agroturystykę lub turystykę wiejską. To miejsce okrywania rodzimej historii, krajobrazu, świata zwierząt i roślin, często unikatowych w skali Europy. Dzięki turystyce poznajmy kraj z całym jego bogactwem. To właśnie tu możemy zobaczyć, jak przyroda wpływała i może wpływać na jakość życia, a zwłaszcza na jakość wypoczyniania. I w tym kontekście najdobitniej widać, jak przyroda stanowiła i wciąż stanowi tło wydarzeń, jest świadkiem historii danych terenów oraz zmian zachodzących w społecznościach mieszkujących w danym miejscu na przestrzeni wieków.

Turystyka przyrodnicza to nie tylko poznawanie natury, ale w wydaniu agroturystyki i turystyki wiejskiej – zrozumienie czym przyroda była i jaką rolę pełni współcześnie. To także poznawanie jej wymiaru praktycznego: jak należy z niej korzystać przy głębokim rozumieniu niepowtarzalności jej natury oraz potrzeby jej ochrony i przykładania wagi do pozostawienia jej jako cennego zasobu dla przyszłych pokoleń.

W niniejszym przewodniku pragniemy przedstawić przede wszystkim odpowiedzialny i edukacyjny sposób na delektowanie się przyrodą podczas wyjazdu turystycznego. Sprawdzone i rekomendowane przez naszych specjalistów miejsca oraz aktywności pomogą zapoznać się w ciekawy sposób ze zwyczajami, regionem, przyrodą i krajobrazem Województwa Lubuskiego.

Prawdziwy wypoczynek to ten blisko natury i w poszanowaniu jej. W Polsce wiele gospodarstw agroturystycznych i innych obiektów, proponuje pobyt na wsi i niemal każdy z nich proponuje jakąś formę kontaktu z naturą – bardziej przyjaznego niż udział w wykładzie o gatunkach i siedliskach. W propozycjach przeplatają zajęcia związane z zaprezentowaniem lokalnych wyrobów, lokalnego folkloru, bezpośredniego kontaktu z przyrodą poprzez wycieczki terenowe.

Jednak jak w gąszczu ofert znaleźć adekwatne propozycje? Czy spośród tysięcy anonsów nie warto wyróżnić się wyjątkowością pomysłów? Skąd wiedzieć, którzy gospodarze interesują się przyrodą, chcą prowadzić swój obiekt w taki sposób, aby najmniej wpływać negatywnie na otoczenie i posiadają ofertę pomagającą zaciekać informacjami na tematy ciekawych i niepowtarzalnych roślin, zwierząt i krajobrazów w regionie? U kogo znaleźć żywność lokalną i dowiem się o miejscowych tradycjach, a kto poczęstuje mnie jedzeniem ze sklepu i zaproponuje tylko nocleg? Czy z mojej podróży przyjadę bogatszy o wiedzę i doznania?

Ten szereg pytań towarzyszy obu grupom poszukujących: zarówno turystom, jak i gospodarzom, operatorom turystyki.

Pamiętajmy, aby wybierać obiekty turystyki wiejskiej (członków organizacji/stowarzyszeń agroturystycznych i turystycznych), którzy – z jednej strony oferują przyjazny, ale i przemyślany kontakt z naturą, turystyką przyrodniczą, a z drugiej – samo gospodarstwo czy inny obiekt turystyki wiejskiej nie jest uciążliwy dla środowiska.

Zwróćmy uwagę czy gospodarze, właściciele kwater posiadają propozycję edukacji przyrodniczej i dostępność sprzętu niezbędnego do jej realizacji bądź potrafią polecić miejsca, gdzie można wypożyczyć sprzęt potrzebny turystyce. Obiekt powinien mieć nawiązane kontakty, aby w łatwy sposób ułatwić turystyce wypożyczenie sprzętu bądź zaproponować inne rozwiązanie.

Obiekt powinien także egzystować w sposób przyjazny dla środowiska w zakresie:

- energii i ogrzewania
- zarządzania odpadami
- gospodarowania wodą i ściekami
- żywności
- stanu ogólnego obiektu.

Bądźmy świadomymi ekologicznie turystami. Stawiajmy na jakość oferty. Przyczyniajmy się do kształtowania takich standardów, które będą chlubą naszego kraju.

Krótki zarys regionu

Obszar Województwa Lubuskiego obejmuje ziemie czterech krain historycznych: ziemi lubuskiej, Dolnego Śląska, Wielkopolski i Łużyc Dolnych. Lasy pokrywają 49% obszaru. Możemy tu podziwiać różnorodne krajobrazy: pradoliny i pasy wysoczyzny, które są pozostałością po ostatniej epoce lodowcowej. Lodowiec, swoją siłą i nieustępliwością wyrzeźbił teren i pozostawił nam niezwykłą różnorodność krajobrazu pełnego rynien, ozów, kemów, moren, czy sandrów. Podróżując po tych przestrzeniach nie nudzimy się, co chwila widzimy coś godnego uwiecznienia na fotografii. Jest to raj dla fotografii krajoobrazowej, nie tylko dla specjalistów, ale dla każdego. Może wzbogacimy w ten sposób swojego Facebooka, Instagram czy Instastory?

Województwo Lubuskie jest przebogate w Pojezierza

- dobiegniewskie,
- wałeckie,
- łagowskie,
- poznańskie,
- chodzieskie (z niezliczonymi, większymi i mniejszymi jeziorami),
- Równinę Gorzowską,
- Kotlinę Gorzowską,
- Kotlinę Freienwaldzką.

4 subregiony Kotliny Gorzowskiej

- Dolina Dolnej Noteci,
- Obornicka Dolina Warty,
- Dolina Dolnej Warty,
- Międzyrzecze Warty i Noteci.

Na terenie województwa lubuskiego znajdziemy **61 rezerwatów**; chronionych jest tu **1510 pomników przyrody**.

Parki narodowe i krajobrazowe

Parki narodowe:

- Drawieński Park Narodowy
- Park Narodowy „Ujście Warty”

Parki krajobrazowe:

- Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy
- Gryżyński Park Krajobrazowy
- Krześciński Park Krajobrazowy
- Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy
- Park Krajobrazowy Łuk Mużakowa
- Park Krajobrazowy Ujście Warty
- Przemęcki Park Krajobrazowy
- Pszczewski Park Krajobrazowy

Przyjrzyjmy się bliżej temu, co oferują te zielone przestrzenie w zakresie edukacji przyrodniczej, krajobrazowej i ciekawych propozycji turystycznych.

Drawieński Park Narodowy

Tutaj możemy odetchnąć głęboko leśnym powietrzem, ponieważ lasy zajmują 83% całej powierzchni parku. Zobaczymy tu przepiękną mozaikę lasów dębowo-bukowych przeplatanych borami sosnowymi. Jest to **raj dla grzybiarzy**, zwłaszcza tych, którzy szukają miejsc, w których mogą wypuścić się na łowy, a jednocześnie wziąć udział w innych propozycjach spędzenia czasu oraz poznania okolicznych terenów. Poza lasami, Drawieński Park Narodowy oferuje aż **20 zbiorników wodnych**, w tym **Jezioro Czarne** – pozostałość po pochodzie lodowca. Jezioro Czarne powstało z pozostawionej przez lodowiec bryły martwego lodu; brzegi jeziora są strome i porośnięte lasem, jednak odwiedzającym udostępniony jest pomost, z którego można podziwiać malowniczy krajobraz.

Park proponuje do przejścia 5 ścieżek poznawczych, które oznakowane są w terenie zielonymi choinkami umiejscowionymi na białym kwadracie.

Szlaki Drawieńskiego Parku Narodowego to:

- **„Drawnik”** – 4 km, czas przejścia: 2 godz. Ścieżka poprowadzona jest w pewnej odległości od Drawy – jej prawym i lewym brzegiem. Ścieżka przedstawia historię terenu wokół Drawnika, zwraca uwagę na rośliny i zwierzęta związane z Drawą. Nie zabrakło również opisu jak mądrze i bez szkody dla przyrody uprawiać turystykę w Drawieńskim Parku Narodowym.
- **„Barnimie”** – 3 km + 4 km, łączny czas przejścia: 3 godz. Trasę ścieżki można podzielić na dwa etapy. Pierwszy, mający 3 km, zaczyna się w Barnimiu przy uroczysku Dębina, a kończy się na biwaku Barnimie. Wytrwałym proponujemy przejście następnych 4 km – do Zatomia; trasa biegnie wzdłuż Drawy przez uroczysko Drawski Matecznik, a kończy się w malowniczej wsi Zatom – przy, prawdopodobnie najokazalszym w Polsce, klonie.

- **„Międzybórz”** – 4 km, czas przejścia: 2 godz. 30 min. Szlak umożliwia poznanie rzadkich gatunków roślin, w tym chronionych: jarzęba brekinii, lilii złotogłów, storczyków i in. Poznajemy tu także najbardziej typowe lasy Puszczy Drawskiej oraz jej mieszkańców, zapoznujemy się z historią i geologiczną przeszłością obszarów położonych nad Drawą.
- **„Głusko”** – 3 km, czas przejścia: 40 min. Ścieżka przedstawia: historię osady Głusko, rzekę Drawę, dawne osady leśne, źródlika, dawną hutę szkła Podszkle, uroczysko Głuskie Ostępy oraz historię spławu drewna – bindugę Kamienną.
- **„Jezioro Ostrowieckie”** – 7 km (wariant I) lub 5 km (wariant II). Na trasie ścieżki zapoznamy się z: jeziorami: Ostrowieckim i Czarnem, poznamy ptaki trzcinowisk, ptaki boru sosnowego, ptaki nad jez. Ostrowieckim, odkryjemy czym jest zjawisko ponoru przy jez. Czarne, jakie są umocnienia Wału Pomorskiego, zapoznamy się też z historią osady i cmentarza Ostrowiec, Starej Węgorni, a także poznamy las sosnowy.
- Ścieżka geologiczna **„Petrografia terenów nad Drawą”** – 3,8 km, czas przejścia: 2 godz. Na szlaku możemy zobaczyć spektakularne efekty przejścia lodowca w tym rejonie, m.in skandynawskie głazy narzutowe, urozmaiconą rzeźbę terenu przecinaną korytami rzecznyymi i misami jeziornymi.

W Drawieńskim Parku Narodowym są wytyczone obszary Natura 2000, Uroczysko Puszczy Drawskiej i Ostoja ptasia.

W lasach Puszczy nad Drawą spotkamy niezwykle bogactwo ptaków m.in.: bielika, rybołowa, kanię czarną i rudą, trzmielojadą, bąka, bociana białego i bociana czarnego, derkacza, żurawia, zimorodka, dzięcioła czarnego i średniego, muchołówkę małą. To także ważne miejsce zimowania łabędzia krzykliwego.

W zbiornikach wodnych możemy spotkać bobra, wydry, czy żółwia błotnego.

Turystyka polecana na tym terenie to wycieczki piesze, spływy wodniackie, wycieczki rowerowe, wycieczki konne.

Do Drawieńskiego Parku Narodowego najłatwiej dojechać samochodem – drogą Gorzów Wielkopolski – Wałcz do granicy województw lubuskiego i wielkopolskiego, skąd skręcając na północ, drogami lokalnymi, do miejscowości Głusko.

Turyści mogą skorzystać z bazy hotelowej w Dobiegniewie oraz gospodarstw agroturystycznych.

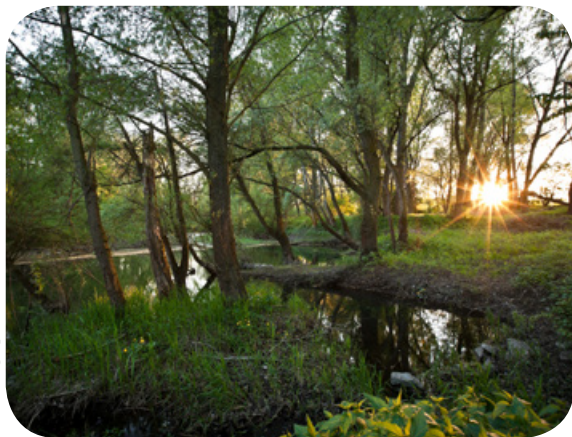

Park Narodowy „Ujście Warty”

Tereny zalewowe Warty, w rejonie jej ujścia do Odry, to niewielki odcinek Doliny Odry i zalew w rejonie Kostrzyna. Obszar to licznie wijące się naturalne odnogi Warty, kanały i sztucznie stworzone zbiorniki wody. Zobaczymy tutaj zarośla wierzbowe i lasy łęgowe. Spostrzeżemy też jak natura, nieniekoszona przez ingerencję człowieka, pozwala na symbiotyczne życie różnorodnych niespotykanych rozwiązań np. brzozy wyrastającej z rozłożystej wierzby.

W rejonie miejscowości Owczary i Pamięcin wykształciły się **murawy kserotermiczne**. To zbiorowiska roślin nazywanych ciepłolubnymi, porastające najsilniej nasłonecznione południowe i zachodnie stoki wzniesień czy dolin rzecznych. Pachną intensywnie macierzanką piaskową i szalwią łąkową, porastają trawami ostnicami, wiechlinami, szczotlichami i mienią się kolorami dzwonnków, wilczomleczy czy rozchodników.

Jedną z florystycznych osobliwości regionu jest **goździk siny**, rosnący w rezerwacie w grzybnie, na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Ten jasno różowy, silnie i przyjemnie pachnący kwiat, jest gatunkiem wymierającym, jednak ma tu swą północną granicę zasięgu. Muzeum Łąki w Owczarach pilnuje, aby murawy zachowały swoją funkcję i nie zarosły, dlatego też systematycznie wypasa na nich stado owiec.

W Parku Narodowym „Ujście Warty” możemy zaobserwować i sfotografować niezliczoną liczbę ptaków. Do łęgów przystępuje tu ponad 10% krajowej populacji **czapli białej** i **ohara**, ponad 7% populacji **gęgawy**, 5% populacji **płaskonosy**, 3-4% **kropiatki**, ponad 2% **krakwy**, a także przynajmniej 1% krajowej populacji: perkoza rdzawoszyjego, perkoza dwuczubego, łabędzia niemego, łyski, czernicy, głowienki, szczudłaka, ostregojadą, krwawodzioba, kszyska, mewy małej, śmieszki, rybitwy białoczelnej, rybitwy białowąsej, rybitwy białoskrzydłej, rybitwy czarnej i wodniczki. W wysokich zagęszczeniach gniazdują tu również: bąk, bocian biały, krzyżówka, bielik, derkacz, czajka, sieweczka, rzeczna, rycyk, gąsiorek i jarzębatka.

© CreativeNature

© xcardoc

© carlos joos

© c.a. nekrasov

Ostoja jest bardzo ważnym punktem na szlaku migracyjnym ptaków wodno-błotnych, których stada osiągają tu liczebność powyżej 20 tys. osobników. Obserwuje się też olbrzymie koncentracje kaczek, liczące ponad 40 tys. osobników, a także gęsi, których mieszane stada mogą liczyć nawet ponad 188 tys. osobników. Teren jest też ostoją ptasią dla 20% populacji szlaku wędrówkowego gęsi zbożowej, 6% gęsi białoczelnych, i przynajmniej 4% łabędzia krzykliwego, łabędzia niemego, krzyżówki oraz łyski. O świcie, w punktach obserwacyjnych spotkamy tu turystów oczekujących z aparatami na przelot ptaków. Jest to niezwykle zjawisko pełne szumu skrzydeł, pokrzykiwania.

W Parku Narodowym „Ujście Warty” odbywa się również liczenie populacji ptaków.

Do ostoi najłatwiej dotrzeć własnym transportem, koleją do Kostrzyna lub komunikacją autobusową. Turystyka polecana na tym terenie to wycieczki piesze, specjalistyczne związane z obserwacją przyrody, szczególnie ptaków. Polecane okresy na obserwację ptaków w tym miejscu, to: wiosna – kwiecień lub maj, albo jesień: październik lub listopad. Ciekawe, szczególnie w okresie od kwietnia do lipca, są dwie kolonie bocianów białych w Czarnowie i Kamieniu Małym. Na terenie obszaru istnieje możliwość wynajęcia przewodnika i zamówienia w dyrekcji parku narodowego „Ujście Warty” zajęć edukacyjnych dla grup zorganizowanych.

Ścieżki edukacyjne Parku Narodowego „Ujście Warty”

- ścieżka przyrodnicza „**Ptasim szlakiem**”;
- ścieżka przyrodnicza „**Mokradła**”;
- ogródek dydaktyczny „**Przyrodniczy ogród zmysłów**”, którego większość z 14 obecnie funkcjonujących przystanków „Ogrodu” została zaprojektowana w formie interaktywnych zabaw. Ogródek został również częściowo dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- ścieżka przyrodnicza „**Na dwóch kółkach przez polder północny**”;
- ścieżka przyrodnicza „**Olszynki**”;
- ścieżka spacerowa „**Torfianka**”;
- droga „**II most – III most**”.

Służby Parku Narodowego „Ujście Warty” wyznaczyły drogi dostępne dla ruchu motorowerowego, rowerowego i pieszego. Na rzece Warcie dopuszczane jest uprawianie turystyki wodnej. Są tu też szlaki, na które można wchodzić wyłącznie w grupach mniejszych niż 10 osób.

Na obszarze Parku Narodowego „Ujście Warty”, możliwa jest również turystyka wędkarska, której zasady określił jego dyrektor Parku w odrębnym zarządzeniu. Rowery można wynająć w Kostrzynie, Słońsku i Witnicy, zaś sprzęt wodny tylko w Kostrzynie.

Szlaki wodne regionu

Spływ kajakowy Wartą

Czas potrzebny do przepłynięcia **2 godz.** Trasa ciągnie się przez **12,1 km**.

Warta to trzecia co do wielkości rzeka w Polsce. Wzdłuż lubuskiego biegu jest otoczona niezwykle różnorodnym krajobrazem. Zastanawiając się nad spływem Wartą – zakończonym w Kostrzynie, mamy dwie możliwości:

1. Pierwsza – to spokojny, **dwudniowy spływ z Santoka**. Rozpoczyna się przy ujściu Noteci do Warty i jest podzielona na **dwa 30-kilometrowe odcinki**, z noclegiem w gospodarstwie agroturystycznym lub pod namiotem – na idealnie nadających się do tego celu łakach w Kołczynie. Koniec spływu to Santok. Miejscowość ta jest jedną z najciekawszych i najładniej usytuowanych w regionie. Zobaczmy tu Muzeum Grodu w Santoku. Na terenach zalewowych utworzono rezerwat Santockie Zakole.
2. Druga opcja – to **szybki spływ z przystani w Gorzowie**. Długość trasy to **48 km**. Przepływając przez miasto, mija się ciekawy do zwiedzenia gorzowski bulwar. Potem wpływa się w cie-

kawą krainę – Nową Amerykę: idealnie płaską, z rzadko położonymi osadami ludzkimi. Dalej rzeka mija przeprawę promową, za którą osady zanikają, i wpływa w ornitologiczną perłę Europy: Park Narodowy „Ujście Warty”. Po ominięciu siedlisk szuwarowych i bagienne lasy, Warta dopływa do Kostrzyna, gdzie, np. w przystani Delfin, można zakończyć spływ. Spokojny nurt oraz dogodne możliwości dojazdu sprawiają, że spływ Wartą można rozpocząć na niemal każdym, dowolnie wybranym odcinku.

INFORMACJE DOTYCZĄCE SPŁYWÓW KAJAKOWYCH WARTĄ:

- **Klub Żeglarski Delfin**, ul. Wł. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą, tel.: 600 859 765, www.klubdelfin.pl
- **Kostrzyński Klub Sportów Wodnych**, ul. Wł. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą, tel.: 609 765 610, www.kksw.org
- **Kajakowo 1**, Gudzisz 1, tel.: 95 7472930, 609 136 399, www.kajakimysla.pl
- **Biuro Turystyki Przyrodniczej Dudek**, Stacja Pomp 2, Słońsk, tel.: 95 7572212, 607 081 317, www.hoopoe.com.pl

Spływ kajakowy Odrą

Czas potrzebny do przepłynięcia: **1:45 godz.** Trasa ciągnie się przez **10,5 km**. Spływ Odrą w tym miejscu nie jest trudny, a dodatkowo podczas podróży krajobraz z leśnego zmienia się w łąkowy, pojawiają się wysepki i piaszczyste plaże. W niektórych miejscach zaskakują klifowe formy nabrzeża. Odra jest rzeką bardzo łatwą do spływu, przeszkodzić w nim może tylko pogoda deszcz, silny wiatr i burze. Do większości odcinków rzeki dojazd nie sprawia trudności, tak więc spływ można rozpocząć i zakończyć w dowolnym miejscu.

Gdy wybierzemy Kostrzyn jako punkt startu lub mety, w ciągu jednego dnia kajakarz może zobaczyć: na wysokości Lossow – najciekawsze fragmenty nabrzeża Odry (30-metrowy klif), miasta z perspektywy rzeki: Frankfurt, Słubice czy Lebus, wyspy na wysokości Górzycy i mury kostrzyńskiej twierdzy, którą można zwiedzić, wchodząc do niej przez Furtę Młyńską. Atrakcją turystyczną jest także Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Porzecze”, gdzie zachwycają bardzo malownicze wydmy, które są także najwyższe w dolinie Odry, ponieważ wznoszą się blisko 18 m ponad lustro nadodrzańskich starorzeczy.

INFORMACJE DOTYCZĄCE SPŁYWÓW KAJAKOWYCH ODRĄ:

- **Klub Żeglarski Delfin**, ul. Wł. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą,
tel.: 600 859 765, www.klubdelfin.pl
- **Kostrzyński Klub Sportów Wodnych**, ul. Wł. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą,
tel.: 609 765 610, www.kksw.org
- **Kajakowo 1**, Gudzisz 1,
tel.: 95 7472930, 609 136 399, www.kajakimysla.pl
- **Kostrzyński Klub Sportów Wodnych**, ul. Wł. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą,
tel.: 609 765 610, www.kksw.org

© Valentyn Volkov

Postomia i Kanał Maszówek

Czas potrzebny do przepłynięcia to około **1:50 godz.** Trasa ciągnie się przez **11 km.** Są to bardzo łatwe szlaki kajakowe, w sam raz dla początkujących turystów. Postomia leży poza granicami Parku Narodowego „Ujście Warty”, podobnie Kanał Maszówek, przy czym szlak ten częściowo przebiega w granicach Parku Narodowego – jest to ważna informacja, ponieważ organizując spływ, wymaga to zgłoszenia administracji Parku.

Oba szlaki wiodą przez uregulowane proste odcinki, dlatego dla zaprawionych w bojach kajakarzy, mogą wydać się nieco monotonne, lecz są niezwykle urokliwe. Postomia wiedzie przez rezerwat Dolina Postomii u podnóża stromego stoku, porośniętego okazałymi drzewami. Spływ Kanałem Maszówek, przy wysokim stanie wody (!), to spokojna podróż przez krajobrazy żyznych, podmokłych łąk.

INFORMACJE DOTYCZĄCE SPŁYWÓW KAJAKOWYCH POSTOMIA I KANAŁEM MASZÓWEK:

- **Biuro Turystyki Przyrodniczej Dudek**, Stacja Pomp 2, Słońsk; tel.: 95 7572212, 607 081 317, www.hoopoe.com.pl
- **Klub Żeglarski Delfin**, ul. Sikorskiego 1, Kostrzyn nad Odrą, tel.: 600 859 765, www.klubdelfin.pl

Trasa kajakowa w Kostrzynie

Początek i koniec – to przystań miejska w Kostrzynie nad Odrą przy ul. Wł. Sikorskiego 1. Czas potrzebny do przepłynięcia: **2-4 godz.** Trasa ciągnie się przez około **11 km**. Spływ rozpoczynamy na przystani miejskiej MOSiR w Kostrzynie nad Odrą. Początkowo płyniemy 1,5 km w górę rzeki Warty (pod prąd), trzymając się lewej strony, a potem – przy dawnym porcie przeładunkowym, wpływamy w kanał Warnicki. Dalej mijamy dawną osadę rybacką – obecne osiedle Warniki. Atrakcją tego miejsca jest zabytkowa przepompownia z 1911 r., która wypompuwała wody z polderu w czasie kiedy swobodny przepływ grawitacyjny nie był możliwy. Przy przepompowni można wybrać 2 warianty trasy:

1. Łatwiejsza, oznaczona kolorem czerwonym, niewymagająca przenoszenia kajaków; częściowo spływ przebiega wtedy przez jedno z niewielu naturalnych koryt rzeki Warty, oznakowanej na starych mapach jako Schnelle Warte. Spływ kontynuowany jest ciekim znajdującym się z prawej strony przepompowni (bez przenoszenia). Główną atrakcją trasy są meandry rzeczne, pozostałości dawnych zbiorowisk łęgowych. Dalej płyniemy prosto, mijamy tzw. nową przepompownię po jej lewej stronie, po czym ciek łączy się z rzeką Wartą. Trzeba pamiętać, że nie jest to jej naturalne koryto,

a stworzony przez człowieka Kanał Fryderyka Wilhelma. Następnie, płynąc z nurtem rzeki, możemy oglądać zjawiskowy przyrodniczo Park Narodowy „Ujście Warty”. Spływ kończy się na przystani miejskiej MOSiR, w miejscu, z którego zaczęliśmy przygodę.

2. Druga trasa, oznaczona jest kolorem zielonym, przeznaczona jest dla osób niebojących się wyzwań związanych z koniecznością dwukrotnego przenoszenia kajaka. Pierwsza przenoska znajduje się przy zabytkowej przepompowni. Kajak należy przenieść na drugą stronę wału przeciwpowodziowego. Starorzecze jest w tym miejscu dzikie, niejednokrotnie ciek ociera się o rozległe trzcinowiska. Po około 1 km, przepływając pod mostkiem, po prawej stronie mijamy nową przepompownię. Płyniemy dalej około 500 m, gdzie po prawej stronie znajduje się mały kanał, w który wpływamy, tam przenosimy kajak na drugą stronę wału. Po przepłynięciu około 400 m w kierunku zachodnim, docieramy do miejsca, gdzie mamy możliwość wyboru opcji trasy powrotnej. Możemy zdecydować czy wrócić trasą pierwszego wariantu (Schnelle Warte) lub spokojnie z nurtem rzeki Warty (Kanał Fryderyka Wilhelma).

Opiekunem trasy jest **Stowarzyszenie Kostrzyński Klub Sportów Wodnych**: www.kksw.org, klub@kksw.org, 503 980 587.

W dolinie (dobrej) Myśli

Czas potrzebny do przepłynięcia **1:29 godz.** Trasa ciągnie się przez **8,9 km**.

Obok Kostrzyna przepływa jedna z najpiękniejszych rzek kraju, przez długi czas niestety turystycznie zapomniana – Myśla. Obecnie spływ jej wodami doceniają setki kajakarzy. Szlak należy do łatwych ze spokojnym nurtem, o zróżnicowanym stopniu uciążliwości, związanej z liczbą przeszkód: powalonych drzew w nurcie. Większość odcinków szlaku nadaje się dla początkujących kajakarzy. W czasie suszy (coraz częściej w naszym kraju), w górnym biegu rzeki (począwszy od wsi Mystki) może być problem z niskim poziomem wód i zarastającym ich lustrem, zwłaszcza w okresie letnim. Trudniejszym, ale przy jednym z najpiękniejszych i nadal spławnym dla mniej wprawionych kajakarzy, jest odcinek pomiędzy Reczycami a Namyślinem. Tam nurt przyspiesza, a w korycie rzeki leży sporo powalonych drzew i gałęzi.

Do najpiękniejszego krajobrazowo należy odcinek pomiędzy Mostnem a ujściem rzeki do Odry. Myśla w niezwykły sposób podmywa tu brzegi, płynie w otoczeniu korytarza dorodnych buczyn; od głównego nurtu rzeki odchodzą piękne starorzecza. W Dargomyślu, rzeka dwoma ramionami „obejmuje” atrakcyjny architektonicz-

nie, XIX-wieczny zespół młyński, złożony z dwóch budynków. W jednym z nich funkcjonuje mała elektrownia wodna. W dolnych pomieszczeniach możemy obejrzeć zabytkowy mechanizm młyna, z zespołem wielkich stalowych kół zębatach. Za obiektem jest wyspa, wskazana do wodowania kajaków. Czas niespiesznego spływu na odcinku Mostno–Chwarszczany wynosi ok. 7-9 godz. Można go skrócić o dwie godziny, kończąc trasę w Dargomyślu.

Kolejny uroczy odcinek: Gudzisz–Chlewice, zaczyna się przy zabytkowej, pochodzącej z 1922 r., elektrowni wodnej w Gudziszu. Po 2 km rzeka wpływa do małego jeziora zaporowego, spiętrzonego na potrzeby kolejnej, małej zabytkowej elektrowni w Reczycach. Poniżej Dargomyśla rozpoczyna się przełom Myśli, która wrzyna się tu w krawędź doliny Odry. Rzeka, która dotychczas płynęła przez tereny Równiny Gorzowskiej, na wysokości 30-40 m n.p.m., spada teraz do Kotliny Freinwaldzkiej, gdzie uchodzi do Odry, płynącej na wysokości zaledwie 9 m n.p.m. Dlatego właśnie nurt Myśli na odcinku Dargomyśl–Namyślin, przyspiesza. Zwalnia jednak miejscami, ze względu na piętrzące wodę elektrownie. Najbardziej strome i wysokie, możemy zobaczyć przepływając poniżej

elektrowni w Gudziszu i Reczycach. Pamiętajmy, że w korycie rzeki miejscami spotkamy duże kamienie. W połowie drogi pomiędzy Reczycami a Namysłinem rzeka ponownie zwalnia, zaczyna się tu bowiem tzw. cofka zaporowa namyślińskiej elektrowni. Spływ Myślą z Gudzisz do Namysłina zajmuje ok. 4 godz., kolejne 2 godz. do Chlewic i Porzecza (z przepłynięciem 1,5 km Odrą). Cały ten odcinek jest wyjątkowo urokliwy. Podczas wiosennego przyboru wód, Odra wylewa i ostatnie kilometry spływu (zakładając Porzecze jako metę) można przebyć po zalanych łąkach, dopływając do piaszczystych wydm Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Porzecze”.

Spływ doliną Myśli jest niezwykle atrakcyjny, urozmaicony – to po prostu niezapomniana przygoda.

INFORMACJE DOTYCZĄCE SPŁYWÓW KAJAKOWYCH ODRĄ:

- **Kajakowo 1**, Gudzisz 1,
tel.: 95 7472930, 609 136 399,
www.kajakimysla.pl

Rejsy statkiem „Zefir” po Odrze i Warcie

Czas potrzebny do przepłynięcia: **0:24** godz. Trasa ciągnie się przez **2,4 km**.

W Kostrzynie możemy popłynąć w rejs stateczkiem „Zefir” po Odrze i Warcie. Jest to godzinny rejs spacerowy lub 3-godzinny rejs turystyczny. Czasami statek zmienia miejsce cumowania. Przy takiej okazji można przepłynąć dłuższy dystans, np. pomiędzy Kostrzynem a Słubicami. Są to tzw. rejsy przepływowe.

Rejsy po Odrze to efekt realizowanego przez nadodrzańskie gminy projektu „Odra dla turystów”, który szybko zyskał uznanie, stając się wizytówką tutejszych okolic.

SZCZEGÓŁOWY HARMONOGRAM REJSÓW

znajduje się na stronie:

www.odra2014.pl, w zakładce „Plan rejsów”.

Szlaki piesze regionu

Przyrodnicze skarby Ujścia Warty

Czas potrzebny do przejścia: **0:48 godz.** Łączny czas zwiedzania wynosi około **8-10 godz.** Trasa ciągnie się przez 4,8 km. Można trasę podzielić na 5 wycieczek co zapewni nam 5 dni wypoczynku z elementami edukacji przyrodniczej. Oddzielnie przejść trasę do rezerwatu Las Morenowy , ścieżkę przyrodniczą Ols , ścieżkę Ptasim Szlakiem, Dolina Postomii i rezerwat Lemierzyce.

Cały szlak przedstawia niezwykle walory przyrodnicze. Jest to trasa piesza, ale wymagająca kilkakrotnego przemieszczania się samochodem pomiędzy wybranymi atrakcjami. Można ją podzielić na dwa etapy: północny i południowy względem Warty.

© marek usz

Leśniczówka Nowiny

Trasa rozpoczyna się przed leśniczówką Nowiny. Dojazd odbywa się drogą szutrową, odchodzącą w kierunku północnym od szosy nr 132, pomiędzy Witnicą a Bogdańcem, ok. 100 m na wschód od Motylewa. Przy zjeździe z szosy w szutrową drogę, znajduje się dobrze widoczna tablica z czerwonym tłem, informująca o granicy obszaru Natura 2000. Nieopodal leśniczówki (oddalonej o 500 m od szosy nr 132) zlokalizowany jest niewielki parking. Stamtąd do rezerwatu jest już tylko kilkaset metrów. Na parkingu należy zostawić samochód i pieszo udać się prosto, drogą szutrową. Po kilkudziesięciu metrach marszu należy skrócić w pierwszą wyraźną drogę w prawo. Szosa wspina się ku górze, po czym rozwidla. Należy iść główną drogą lekkim łukiem w lewo, aż do tablicy informacyjnej rezerwatu Bogdanieckie Grądy (dawniej Bogdaniec II). Za tablicą widoczna jest droga biegnąca grzbietem wzniesienia. Spacerując, zobaczymy niezwykle ukształtowanie terenu: wąwozy i strome stoki, porośnięte okazałą dąbrową. Spacer trwa **1-2 godz.** Powrót odbywa się tą samą drogą.

Rezerwat Las Morenowy

Następnym punktem na trasie wycieczki jest rezerwat Las Morenowy (dawniej Bogdaniec I). Samochód warto pozostawić na tym samym parkingu i udać się główną szutrową drogą w kierunku szosy nr 132. Kilkadziesiąt metrów przed skrzyżowaniem z nią, widoczna jest droga w prawo. Wzdłuż niej, na drzewach, przymocowane są oznakowania szlaku konnego. Należy udać się w tym kierunku, by po ok. 500 m ponownie stanąć na krawędzi wysoczyzny, skąd rozpościerają się malownicze widoki na stary drzewostan bukowy i dębowy. Tą samą drogą można kontynuować spacer aż do granic rezerwatu. Czas przejścia wynosi ok. **1-1,5 godziny**.

Ścieżka przyrodnicza Olsz

Kolejnym punktem wycieczki jest ścieżka przyrodnicza Olsz. Drogą nr 132 należy dojechać do Kamienia Małego i skręcić w lewo, za stacją paliw, w brukowaną drogę. Następnie minąć przejazd kolejowy i prosto, wyboistą, lecz przejezdną dla samochodów osobowych drogą, powoli dojechać do oddalonego o **2 km** parkingu z wieżą widokową. Stamtąd należy pieszo wrócić drogą ok. 900 m w kierunku Kamienia Małego, do drewnianego mostku na przydrożnym kanale. Tu zaczyna się kładka ścieżki przyrodniczej, która prowadzi do lasu bagienneego. Przygotowane na trasie trzy kładki (o łącznej długości ok. 1,5 km), tzw. domek na wodzie, wprowadzą turystę w wielkiej urody siedliska bagienne, których nie sposób w innych okolicznościach przejść suchą stopą. Ścieżka ma charakter pętli o długości 3 km. Wzdłuż całej trasy rozmieszczone są tablice edukacyjne, pomagające poznać specyfikę tutejszych siedlisk i zjawisk przyrodniczych. Czas przejścia wynosi ok. **1,5-2 godziny**.

Ścieżka Ptasim Szlakiem

Kolejnym punktem wycieczki jest wizyta na ścieżce przyrodniczej Ptasim Szlakiem. Z Kamienia Małego, przez Kostrzyn lub przeprawę promową na Warcie w okolicy Witnicy, należy dojechać do Słońska. Tam, na głównym rondzie w centrum miejscowości, znajdują się drogowskazy do wspomnianej ścieżki. Kierują one przez Przyborów – do drogi z płyt betonowych (stąd jej popularna nazwa: Betonka) i dalej, do dużej sześciobocznej wiaty turystycznej i parkingu. Stamtąd należy udać się na **2,5-kilometrowy spacer**, mijając po drodze najcenniejsze siedliska Parku Narodowego „Ujście Warty”: zalewowe łąki z niską, trawiastą roślinnością. Na szlaku znajdują się tablice i platforma widokowa, a przy końcu trasy – czatownia ornitologiczna. Powrót odbywa się tą samą drogą. Czas przejścia w obie strony wynosi ok. **2 godz.**

© syda productions

Dolina Postomii i rezerwat Lemierzyce

Nieopodal Słońska zlokalizowane są ostatnie atrakcje wycieczki: Dolina Postomii i rezerwat Lemierzyce. Aby do nich dotrzeć, należy wyjechać ze Słońska drogą na Głuchowo: spod kościoła przez mostek na Łęczy przy ul. J. Poniatowskiego i dalej cały czas prosto główną drogą. Kiedy pojawi się ostry zakręt w lewo i most na Postomii, trzeba zjechać w widoczną przed mostem po prawej stronie drogę gruntową. Tam należy zaparkować samochód i udać się dalej pieszo. Po ok. 200 m droga dociera do podnóża malowniczych stromych stoków, porośniętych okazałymi dębami, bukami, grabami i sosnami. Trasa ma **5 km** długości i kończy się w Lemierzycach. Pokrywa się z tematycznym Szlakiem Dziecioła, przygotowanym przez lokalnych entuzjastów historii i przyrody. Powrót następuje tą samą drogą lub – co jest bardziej zalecane) – po, widocznym na przeciwnym brzegu Postomii, wale przeciwpowodziowym. Dostać się nań można po przekroczeniu mostu w Lemierzycach. Czas przejścia wynosi ok. **3-4 godz.**

Odwiedzając okolice Słońska, zdecydowanie warto zainteresować się bogactwem historycznym tej miejscowości. Największą jej atrakcją turystyczną jest kościół z 1522 r. Stanowi on pozostałość po zakonie joannitów. Słońsk był siedzibą baliwa – wysokiego rangą urzędnika zakonnego. Stąd, obok kościoła ślady jego rezydencji – dziś w postaci ruin dużego pałacu. Na przykościelnym placu stoi szachulcowy budynek, który mieści w swych wnętrzach ekspozycję pamiątek regionalnych. Warto również zobaczyć ponad stuletnią pompownię, wiekowy młyn, zasługujący na miano „żywego skansenu”, dwa lapidaria i Muzeum Martyrologii. Na uwagę zasługuje także układ przestrzenny wsi.

Szlaki rowerowe regionu

W Nowej Ameryce

Czas potrzebny do przejazdu **9:26 godz.** Trasa ciągnie się przez **56,6 km.** To łatwa i bardzo malownicza trasa, o długości ok. 50 km. Posługując się mapą okolicy, trasę tę można na wiele sposobów skrócić. Należy wówczas uwzględnić fakt, iż ze względu na duże natężenie ruchu samochodowego, warto unikać przejazdu drogą nr 131. Zasadniczym walorem proponowanej trasy jest charakterystyczny krajobraz wiosek fryderycjańskich, zakładanych w XVIII w., po przeprowadzeniu wielkiej akcji osuszania mokradeł nad Wartą.

Trasa ma charakter pętli, co pozwala na rozpoczęcie i zakończenie wycieczki w tym samym miejscu. Opis zakłada start w Słońsku, lecz równie dogodnym miejscem może być Kołczyn lub Lemierzyce.

© Dekofenak

Przebieg szlaku

Trasa rozpoczyna się przy kościele w Słońsku. Stamtąd, przez mostek na Łęczy, ul. J. Poniatowskiego, a następnie F. Chopina, należy wjechać na wał wschodni. Trasa na długości 10 km wiedzie nieco wyboistą drogą, po koronie wału. Na tym odcinku mija się pompownię Słońsk oraz trasa przebiega wzdłuż granicy Parku Narodowego „Ujście Warty”. Następnie dociera do przeprawy promowej, odkąd wciąż koroną wału, biegnie po nawierzchni asfaltowej. Na trasie, ok. 1,5 km od przeprawy, znajduje się kościół w Okszy, wyróżniający się piękną, choć skromną i surową architekturą.

Wyruszając dalej, należy przeciąć drogę nr 131 i kontynuować jazdę koroną wału do osady Studzionka. Przy zjeździe z wału do tej miejscowości znajduje się tablica informacyjna. Należy opuścić wał i, trzymając się głównej drogi, przejechać przez tę najstarszą osadę ołederską. Po ok. 1,5 km, droga wraca łukiem do wału, na którym należy skrócić w prawo i kontynuować jazdę jego koroną. Na trasie pojawi się specyficzna budowla, jedyna wzniesiona na stoku wału, przypominająca budynki administracji publicznej – to dawny dom mistrza wałowego. Stamtąd droga wiedzie do, położonej 500 m dalej, wsi Kołczyn, której walorem jest malowniczy układ przestrzenny. Warto tam obejrzeć zabytkowy kościół.

Przebieg szlaku

Za Kołczyńnem należy jechać przez chwilę główną szosą, po czym trzeba z niej skręcić w prawo, na Dębokierz. Na skrzyżowaniu znajduje się drogowskaz. Od tego momentu droga ma nawierzchnię szutrową. Po 2 km jest kolejne skrzyżowanie, na którym należy skręcić pod kątem prostym w prawo, w drogę gruntową. Wzdłuż niej rośnie szpaler głowiastych wierzb. Odtąd 500 m niezbyt komfortowej drogi prowadzi turystę do następnego skrzyżowania, na którym także należy skręcić w prawo – w wygodną szutrowkę. Po krótkim odcinku, droga dociera do Krzemowa. Na skrzyżowaniu należy skręcić w lewo i asfaltową drogą dojechać aż zjazdu (będzie widoczny drogowskaz) na wieś Czartów i dalej kontynuować wycieczkę, cały czas główną szosą, do skrzyżowania, przy którym będzie widać drogowskaz na miejscowość Malta. Po 500 m skręcić w lewo, w drogę główną, i jechać nią dalej, cały czas prosto, przez wieś Dzierżążna, aż do skrzyżowania z drogą nr 131. Stamtąd należy wybrać wjazd w oznaczoną drogę na Marianki. Długą prostą drogą dojeżdża się do końca wsi, gdzie szosa skręca pod kątem prostym w prawo. Należy nią podążyć, by dotrzeć do Krępin, następnie na skrzyżowaniu skręcić w lewo i przejechać przez tę wieś do kolejnego dużego skrzyżowania, na którym należy skierować się w lewo, na Lemierzyce. Po 2 km jazdy, droga dociera do mostu na Postomii. Widać przed nim gruntową drogę w prawo, na wał rzeki. Należy tam skręcić i jechać malowniczą trasą po koronie wału. Po lewej stronie, za rzeką, widać dorodny drzewostan rezerwatu Dolina Postomii. Wał dociera do prostej drogi na Słońsk. Należy nią pojechać, by po 2 km dotrzeć na przykościelny plac, miejsce startu.

Miejsca spotkań i zajęć edukacyjno-przyrodniczych

Muzeum Łąki Owczary
Stacja Terenowa w Owczarach

Owczary 17, 69-113 Górzycza
tel. 95 7591220

Propozycje prowadzonych przez muzeum tematów zajęć

1. **Murawy kserotermiczne** – co to są murawy, jak powstały, jak je chronimy? Czym są gatunki kserotermiczne. Zajęcia mają charakter stacjonarny i/lub terenowy – i wówczas można zapoznać się z czynną ochroną muraw poprzez pasienie owiec, wycinę ekspansywnych zarośli (1-4 godz.).
2. **Łąki są różne**: łąka jako ekosystem półnaturalny, typy łąk, rośliny i zwierzęta występujące na łące. Zajęcia mają charakter prezentacji (1 godz.).
3. **W starym sadzie**. Tu uczestnicy poznają metody ochrony tradycyjnych odmian drzew owocowych, historię oraz przyrodnicze znaczenie starych sadów, dokonują przeglądu odmian. Zajęcia mają charakter prezentacji (1 godz.).
4. **Ginące gatunki chwastów**: skąd się wzięły chwasty, czy warto je polubić, chwasty jako gatunki zagrożone, znaczenie chwastów w środowisku. Zajęcia mają charakter prezentacji (1 godz.).
5. **Poznajemy trawy**: przegląd gatunków, znaczenie przyrodnicze i gospodarcze traw, czy tylko krowa je trawę... Zajęcia mają charakter stacjonarny i/lub terenowy (1-3 godz.).
6. **Fitosocjologia, czyli społeczne zachowania roślin**: czy rośliny mogą się nie lubić, czy do zdjęcia fitosocjologicznego potrzebujemy aparatu fotograficznego? Zajęcia mają charakter stacjonarny i/lub terenowy (1-3 godz.).
7. **Jaka to roślina?** Uczestnicy uczą się rozpoznawania gatunków roślin. Zajęcia mają charakter stacjonarny i/lub terenowy i wówczas zajęcia terenowe odbywają się z kluczami, a stacjonarne – z binoklarami (1-3 godz.).
8. **Ochrona przyrody w Polsce**: parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты, ochrona gatunkowa, natura 2000. Zajęcia mają charakter prezentacji (1 godz.).
9. **Przyroda doliny Odry**: rzeka jako ekosystem, zbiorowiska roślinne, charakterystyczne gatunki, zagrożenia i ochrona. Zajęcia mają charakter prezentacji i/lub zajęć terenowych (1-3 godz.).
10. **Park Narodowy „Ujście Warty”**: przyroda parku, rzadkie gatunki roślin i zwierząt, sposób użytkowania i ochrony, gatunki obce w parku. Zajęcia mają charakter prezentacji (1 godz.).
11. **Gatunki obce w faunie i florze Polski**: czym jest gatunek obcy, jakie problemy stwarza rodzimym gatunkom? Uczestnicy poznają przykłady gatunków obcych i inwazyjnych, przyczyny ekspansji i czy można temu zaradzić. Zajęcia mają charakter prezentacji i/lub zajęć terenowych (1-3 godz.).
12. **Filcowanie wełny owczej** – warsztaty wytwarzania przedmiotów użytkowych z wełny owiec wrzosówek, hodowanych w stacji terenowej w Owczarach. Zajęcia mają charakter stacjonarny (1-3 godz.).

Propozycje turystyczne i agroturystyczne

Folwark Konny Hermanów

Zajęcia z ochrony środowiska, zielone szkoły: zajęcia obejmują dwa tematy: woda (30 min.) oraz śmieci (30 min.)

Zajęcia z ornitologiem. W trakcie zajęć poruszane są tematy dotyczące ptaków zamieszkujących obszary zabudowane, łąki i pastwiska, rzeki i starorzecza oraz lasy. Prowadzone są obserwacje ptaków przebywających na trasie zajęć. Omawiana jest m.in. rola śpiewu ptaków, a także budowa ptaków i przystosowania do lotu oraz do życia (w tym gniazdowania) w różnych środowiskach. Do regularnie obserwowanych na trasie, należą następujące gatunki: wróbel, pliszka siwa, dymówka, oknówka, szpak, skowronek, trznadel, gąsior, zięba, bogatka, dudek, kapturka, pełzacz leśny, żuraw, łabędź niemy, łyska, gęgawa, krzyżówka, gągoł, czapla siwa, bocian biały, myszołów. Okazjonalnie pojawiają się m.in.: bielik, kania ruda, trzmiel, bocian czarny i srokoś. **Czas trwania wycieczki:** około 1,5 godz. Pomoce dydaktyczne: luneta, lornetki, plansze, przewodniki, pióra, waga terenowa, linka do prezentacji rozpiętości skrzydeł.

Zajęcia „Ratuj ryby”. Zajęcia przybliżają szereg zagadnień związanych z rybami w tym m.in.: biologia ryb, budowa ryb, życie jezior, przyczyny eutrofizacji jezior, pojęcie zasad zrównoważonego korzystania z zasobów naturalnych, ryby i owoce morza w diecie czło-

wieka, ciekawostki z życia rodzimych oraz egzotycznych ryb. Sposobem komunikacji z dziećmi i młodzieżą podczas zajęć są m.in.: wykład z dużą liczbą pytań skierowanych do dzieci oraz naprowadzanie uczestników na odpowiedzi, prace rysunkowe oraz zagadki. Cykliczny program omawiający szczegółowo poszczególne tematy: 4-8 spotkań od 0,45 min do 2 godz. każde. Jednorazowe spotkanie to czas 1-2 godz., na którym, w zależności od wieku uczestników, omawiane są częściowe zagadnienia poszczególnych tematów wraz z prezentacją filmu.

Zajęcia konne. Zajęcia przybliżają specyfikę obcowania z koniem: od zapoznania się z podstawowymi obiektami i pomieszczeniami dla koni, poznawaniem ich zwyczajów oraz obcowaniem z nimi. Zajęcia dotyczą nie tylko jazdy konnej, ale przede wszystkim karmienia, siodłania konia, a także przejażdżek, w tym bryczką. **Czas trwania zajęć:** 1-, 2- lub 3-dniowe wyjazdy z co najmniej 3 godzinami zajęć praktycznych.

Dodatkowe zajęcia opcjonalne: gry i zabawy na powietrzu, dyskoteka, karaoke, ognisko, zajęcia na basenie, małe zoo.

Folwark Konny Hermanów
Hermanów 1
63-040 Nowe Miasto nad Wartą

Nadleśnictwo Sieraków-Bucharzewo

- **obserwacja ptaków chronionych**, takich jak: kania ruda, kania czarna, orzeł bielik, bocian czarny, puchacz, dla których wyznaczono strefy ochrony i miejsca rozrodu i regularnego przebywania

przewodnik: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w odległości 7 km od gospodarstwa, tel.: 61 295 22 72

- **tropienie tropów oraz bezkrwawe łowy** na granicy nadleśnictwa Wronki i Sieraków spotykane są wilki i przechodnie łosie

przewodnik: ośrodek edukacji przyrodniczej w odległości 7 km od gospodarstwa, tel.: 61 295 22 72

Edukacja przyrodnicza
w Nadleśnictwie Sieraków-Bucharzewo
tel.: 61 295 20 65

© minimagephotos

A vibrant garden scene featuring a white house with a brown tiled roof and a white chimney. The house is surrounded by lush greenery, including large bushes and flowering plants. In the foreground, there is a small pond with lily pads and a straw hat floating on it. A wooden fence runs along the edge of the pond. The sky is clear and blue.

Organizacje i stowarzyszenia

Organizacje agroturystyczne

Wielkopolska Organizacja Turystyczna, Sieć Dziedzictwa Kulinarnego

Hermanów 1, 63-040 Nowe Miasto n/Wartą

Szamotulskie Stowarzyszenie

Agroturystyczne

ul. Krańcowa 4, 64-530 Radzyny

Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie

ul. Mogileńska 60, 85-183 Bydgoszcz

Lubuskie Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych

Przynotecko 25, 66-540 Stare Kurowo

Nowotomyskie Stowarzyszenie

Gospodarstw Agroturystycznych Azyl

Nowa Róża 26, 64-300 Nowy Tomyśl

Wielkopolskie Stowarzyszenie

Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej

Kurnatowice 56, 64-420 Kwilcz

Wielkopolskie Stowarzyszenie

Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej

Śródka 8, 60-163 Poznań

Ekologiczne Gospodarstwo Rolne

Kamila Kasperska Camy Bogdan

Kasperski

Budachów 1, 66-630 Budachów

Towarzystwo Przyjaciół Słońska

„Un itis viribus”

ul. A. Puszkina 44, 66-436 Słońsk

Towarzystwo Przyjaciół Słońska

„Unitis Viribus” (Rzeczpospolita Ptasia)

Stacja Pomp 2, 66-436 Słońsk

Klub Przyrodników

Owczary 17, 69-113 Górzycy

Poznańskie Towarzystwo Agroturystyczne

ul. Sieradzka 29, 60-163 Poznań

Szamotulskie Stowarzyszenie

Agroturystyczne

Sycyn 4, 64-606 Popówko

Wielkopolskie Towarzystwo Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej

ul. Leśna 59, 64-410 Sieraków

Parki Narodowe

Drawieński Park Narodowy

ul. Leśników 2, 73-220 Drawno
tel.: +48 95 768 2395, 95 761 3820

Park Narodowy „Ujście Warty”

Chyrzyno 1, 69-113 Górzycza
tel.: +48 95 7524026

Stowarzyszenia agroturystyczne uczestniczące w programie Blisko Natury®

Ptaki na cztery pory roku dla małych przyrodników

violetta.wawszczak@gmail.com

Borów czar

biuro@bielskastruga.pl

Czym puszcza bogata

biuro@folwark-przynotecko.pl

Ptasi potomkowie olędrow

annanowaczyk@o2.pl

Dolina nie pięciu stawów

dolinas@op.pl

Kraina 100 jezior

ksaatolik@onet.eu

Śladami złotego jelenia

camy@camy.pl

Nad rzeczką...

henrykradowski@wp.pl

Z dala od zgiełku

hoopoe@hoopoe.com.pl

Spotkania z łąką

owczary@kp.org.pl

Przyrodnicze smakołyki

jezyk8@poczta.onet.pl

Wakacje z naturą

molab@wp.pl

Opracowanie:
Hanna Krysińska , Piotr Maciejewicz

Opracowanie zostało zrealizowane przez Fundację Instytut na rzecz Ekorozwoju w ramach „Agroturystyka w sieci natury”
– projekt nr POIS.02.04.00-00-0083/16 dofinansowany ze środków
Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020

Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju (InE)
jest pozarządową organizacją typu think-tank powstałą w 1990 r.
InE zajmuje się promowaniem i wdrażaniem zasad oraz rozwiązań służących
zrównoważonemu rozwojowi Polski.

Czytaj więcej na stronie: www.pine.org.pl

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

**Rzeczpospolita
Polska**

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt i realizacja:
Agencja Wydawnicza Ekopress

Korekta:
Urszula Glińska

Fot. okładka:
J. Gorzyńnik

Wydawca:
Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju
ul. Ludwika Nabelaka 15/1, 00-743 Warszawa

ISBN:
978-83-89495-74-7